

LES VÍCTIMES DE L'EXILI Dos exemples ebrencs: el torredà Julio Estivill i el perellonenc Marcel Miralles

“Sabem on és el seu fill Julio. Pot acabar de descansar tranquil·la”

Magdalena, alleugerida, anirà al cementiri a explicar-li a la tieta que finalment ja saben on va morir el seu fill

La Torre de l'Espanyol Ò.M.J.

Un dels noms que apareixia al llistat publicat pel BOE el març del 1940 era el de Julio Estivill Escoda, de ca Climent de la Torre de l'Espanyol. Julio figurava a la base de dades del Cost Humà de la Guerra Civil, si bé constava com a mort en camp de concentració de l'Espanya franquista. La seua localització al llistat consular feia evident que, tot i que la seua família no ho va saber mai, havia fet exili i havia finit els seus dies a Perpinyà, on va morir el 20 de maig de 1939 a l'Hospital Militar. Tenia només 19 anys quan va morir, lluny dels seus pares i del seu únic germà, Ricardo, que no van saber mai què li havia passat i per què no havia tornat a casa. Ricardo també va fer la guerra al bàndol republicà. Va ser empre-

sonat, segons explica la família, i finalment va tornar al poble, però a Julio se'l va empassar la terra.

A la Torre de l'Espanyol, hi viu una neboda, la Magdalena Escoda. El seu avi i la mare de Julio, Carme Escoda, eren germans. El testimoni de Magdalena és colpidor perquè té registrada a la consciència, des que tenia “entre 5 i 7 anys”, sempre la mateixa imatge de Carme: “Una dona primeta, vestida de negre i amb un mocador al cap” que tot just permetia que se li veiés la cara, amargament dolguda de no saber què se n'havia fet del seu fill: “Ai, que no trobaré mai lo meu fill! On és Julio, no sabem on és Julio!”, era el plany que repetia entre llàgrimes cada cop que anava a casa de la Magdalena i que ella recorda com si fos ara. De fet, a la nena Magdalena el desconsol de la tia l'ha-

Magdalena Escoda, a casa seua, a la Torre de l'Espanyol.

via impressionat molt. Així és que quan Noemí Riudor, coautora del llistat, li va fer arribar la notícia que Julio havia estat localitzat, Magdalena va plorar d'alleujament: “Vaig plorar només de pensar que sabia on era lo tiet Julio; a sa mare, anirà un dia al cementiri i li diré: tia, ja sabem on és el seu fill, pot acabar de descansar tranquil·la”. Tant Carme Escoda com Ricardo Estivill, el seu altre fill, estan enterrats al cementiri de la Torre de l'Espanyol. Magdalena recorda que van tenir cura de Ricardo quan es va fer gran, ja que era solter, a petició expressa de Carme.

En conversa amb esta publicació, Magdalena, que ara té 69 anys, insistix que la treballa la fa estar “molt contenta” perquè “es tanca per a la família un cercle que ha estat dur”. L'exemple de Julio Estivill il·lustra com la llista de morts a l'exili pot aportar llum a casos particulars que havien caigut en la incertesa més cruel. La historiadora Noemí Riudor afegeix que estan tenint molt retorn a partir de la publicació. Per a donar o demanar informació, es pot contactar amb els tres historiadors a través de l'adreça electrònica: jolival@uoc.edu, mrtpicas@gmail.com i nriudor@gmail.com. ■

El rastre interminent del fundador de la banda de música de l'Ampolla

El Perelló / L'Ampolla Redacció

Un altre dels noms del llistat és el de Marcel Miralles Pallarès, que va néixer al Perelló l'any 1882. Segons ha documentat el periodista de l'Ampolla Guillem Comí, el 1907 va fundar la Banda de Música de l'Ampolla. Dos anys més tard va fundar també la Banda Infantil formada per 15 petits músics als quals també els feia classe de llençatge musical. El 1913, Miralles va marxar al Paraguai, on va viure fins al 1920. Al país sud-americà va formar part d'una orquestra que actuava a la capital, Asunción. Retornat a l'Ampolla, va reorganitzar la banda de música fent assajos i classes al seu propi domicili, al carrer del Forn número 8, actual carrer Mallorca. També va fer classes de música a la Cava. La banda va mantenir la seua activitat fins al 1933 i a esta època correspon la

imatge que il·lustra este article, fàcilitada també per Guillem Comí.

Pel que fa al perfil polític de Marcel Miralles, se sap que va ser militant d'Esquerra Republicana. Va participar en els Fets d'Octubre del 1934 i va estar empresonat al vaixell Manuel Arnús, al port de Tarragona juntament amb altres membres de l'Ampolla: Miquel Borràs Simó, Joan Colominas Buera, Manuel Ferré Soler, Joan Marsal Domingo, Felip Piñana Roig o Joan Rodríguez Gilabert.

Des dels Fets d'Octubre de 1934 fins al seu exili a França el 1939, no es coneixen gaires detalls ni personals ni polítics. A l'exili va coincidir amb Manuel Ferré Soler, metge de professió i que va ser el primer alcalde de l'Ampolla en temps de la República. Amb ells també hi hauria Pasqual Franch Gilabert, Eugeni Cabrera Cabrera, Josep Pastó Rebull, Ricardo García

Retrat de Marcel Miralles. / FONDS PERSONAL DE RAMON ANDREU

Ramón, Miquel Borràs Simó i Ramon Andreu Andreu, tots ells de l'Ampolla. El llistat consular indica que Marcel Miralles va morir el 22 de juliol de 1939 al Barcarès. El seu company i amic Manuel Ferré Soler el va assistir en la seua mort. La informació publicada per Guillem Comí a la revista *La Marinada* i a *La Veu del Baix Ebre* sosté que Miralles hauria mort a Argelers perquè així ho va indicar Manuel Ferré i així li ho va explicar a Comí el net de Miralles, Ramon Andreu Eloi Miralles. Tanmateix, els tres historiadors que han fet els reajustos a la llista d'exiliats morts assenyalen que la informació de la data i de l'indret de defunció de Miralles, així com la fitxa d'exili de Manuel Ferré -disponible en línia al portal dels Arxius Departamentals dels Pirineus Orientals- indiquen que no va ser així: “Manuel Ferré va arribar a Argelers el 20 de desembre de 1939, cinc mesos després de la mort del seu company Miralles, i provinent del camp de Sant Cebrià”, diu l'informe dels investigadors, que matisen que Ferré va exercir com a metge als camps així com també a l'Hospital de Sant Lluís de Perpinyà a partir del 14 de juny de 1941. ■